

Магістр 1 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ І ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розкрито сутність поняття нормативно-правового забезпечення обліку та контролю, вказано основні види і групи актів нормативно-правового забезпечення обліку та контролю витрат підприємств, запропоновано відповідні заходи щодо покращення цього забезпечення.

Аннотация. Раскрыта сущность понятия нормативно-правового обеспечения учета и контроля, указаны основные виды и группы актов нормативно-правового обеспечения учета и контроля затрат предприятий, предложены соответствующие меры по улучшению этого обеспечения.

Annotation. The essence of the concept of regulatory and legal framework for accounting and control has been revealed, the main types of acts of legal provision of expenses accounting and control have been indicated, the appropriate measures to improve it have been proposed.

Ключові слова: витрати, доходи, нормативно-правове забезпечення обліку та контролю, економічний контроль.

Система бухгалтерського обліку та економічного контролю за витратами і доходами в сучасних підприємствах не може повноцінно існувати без належного їхнього нормативно-правового забезпечення. Таке забезпечення формувалось протягом двох останніх десятиріч і перебуває в процесі постійних змін, які супроводжується політичними, економічними, інтеграційними, соціальними та іншими чинниками. Організація нормативно-правового забезпечення облікового і контрольного процесів є сервісною функцією стосовно як обліку витрат і доходів, так і процесів їх організації. Ядром такого забезпечення стає відповідна документація та її компоненти у вигляді нормативно-довідкової інформації.

Дослідженнями проблеми нормативно-правового забезпечення обліку та контролю в Україні займалися, такі вчені: Гуцаленко Л. В., Жук В. М., Кірейцев Г. Г., Пантелесв В. П., Пархоменко В. М., Пилипів Н. І., Пушкар М. С., Сук Л. К. та ін. [1 – 8]. Зазначені вчені зробили певний внесок у розвиток Законів України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", "Про аудиторську діяльність", національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності, плану рахунків бухгалтерського обліку, системи національного регулювання бухгалтерським обліком, фінансовою звітністю та економічним контролем. Проте багато проблем обліку, контролю, звітності залишилось невирішеними як з об'єктивних так і з суб'єктивних причин. Зокрема, недостатньо уваги приділено науковцями глибокому критичному аналізу діючій зараз нормативно-правовій базі обліку та її порівнянню з колишньою, з'ясуванню неузгодженостей, які виникають у процесі використання нормативно-правових актів з обліку та контролю, витрат і доходів підприємств, видів економічної діяльності.

Метою дослідження є оцінка і критичний аналіз стану нормативно-правового забезпечення обліку та контролю витрат і доходів підприємств.

Об'єктом дослідження є процес формування доходів і витрат на підприємствах та застосування нормативно-правових актів, які пов'язані з обліком та контролем витрат і доходів.

Предметом дослідження є теоретичні та організаційні аспекти нормативно-правового забезпечення обліку і контролю витрат і доходів підприємств.

Нормативне забезпечення обліку і контролю – це сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі, Міністерства фінансів України, інших міністерств та відомств, і, власне кожного підприємства зокрема, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності й економічного контролю в нашій державі. До основних видів нормативно-правового забезпечення обліку і контролю витрат та доходів підприємств варто відносити: Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", "Про державну контрольно-ревізійну службу", "Про аудиторську діяльність", "Про податкову службу України", Кодекси України (Податковий, Бюджетний, Цивільний), наказу про облікову політику підприємства та ін.

Пушкар М. С., Щирба М. Т. нормативно-правове регулювання фінансового обліку в Україні відповідно до МСФЗ розглядають на чотирьох рівнях: законодавчому, нормативному, методичному й організаційно-розпорядчому [7, с. 41].

Сук Л. К. та Сук П. Л. переконані, що основними нормативними документами, які забезпечують регламентацію бухгалтерського обліку в Україні є такі документи як Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні", П(С)БО, Плани рахунків, "Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку" [8,

с. 30–31].

Пилипів Н. І. розробила чотирирівневу модель нормативно-правової бази з регулюванням обліку та контролю із прив'язанням до вітчизняних підприємств транспортування газу. Ця модель передбачає чотири рівні: перший рівень – нормативно-правові акти Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної ради України, другий – нормативно-правові акти, які приймає Міністерство фінансів України, третій – нормативно-правові акти відомства, четвертий – нормативно-правові акти підприємства [6, с. 41].

Ураховуючи існуючі підходи, з метою підвищення ефективності управління доходами та витратами підприємства, автор вважає за доцільне використовувати такий розподіл.

Так, за видами слід розподіляти на: Закон України, Укази і розпорядження Президента України, Постанови і рішення Кабінету Міністрів України, міністерств та відомств, П(С)БО – 15, 16, 18, 30, 31, МСФЗ – 2, 6, 9, 11, 18, 23, Кодекси України, методичні рекомендації, інструкції, вказівки, положення, порядок, листи, роз'яснення, плани рахунків бухгалтерського обліку, форми фінансової звітності, наказ про облікову політику на підприємстві, реєстри бухгалтерського обліку, графіки документообігу.

За критеріями: Міжнародні або континентальні, загальнодержавні (національні), галузеву (відомчі), регіональні (обласні, районні), внутрішньогосподарські (внутрішньофірмові).

За місцем і роллю в регулюванні бухгалтерського обліку, фінансової звітності, економічного контролю: нормативно-правові акти вищої юридичної сили й акти вищого органу в системі органів виконавчої влади (Закони України, постанови КМУ), П(С)БО, інші нормативно-правові документи з бухгалтерського обліку та фінансової звітності, нормативно-правові акти (інструкції, положення, вказівки) та методичні рекомендації Міністерства фінансів України, НБУ, Держкомстату, ДКУ та інших центральних виконавчих органів, нормативно-правові акти місцевого походження, рішення щодо форм організації бухгалтерського обліку із застосування конкретної облікової політики.

За обов'язковістю виконання: обов'язкові та необов'язкові (рекомендаційні).

За групами: загальні документи, за напрямками (ділянками), за галузевою спрямованістю бухгалтерського обліку і фінансової звітності, економічного контролю.

Такий розподіл дозволить забезпечити належне нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат та доходів є важливою умовою ефективної організації обліку та контролю на підприємствах. Без такого забезпечення підприємство приречене на значні штрафи, пені та, в кінцевому результаті, банкрутство.

Для покращення нормативно-правових актів України щодо обліку та контролю витрат і доходів підприємств необхідно зробити такі кроки: провести повну інвентаризацію всіх нормативно-правових актів України, пов'язаних з обліком і контролем витрат та доходів з метою виявлення дублювання й неузгодження положень цих актів та нерегульованих ситуацій, організувати та щомісячно (щоквартально) оновлювати довідково-інформаційну базу підприємств з питань обліку, контролю, оподаткування, в тому числі щодо витрат і доходів, головним бухгалтерам, контролерам-ревізорам, аудиторам, науковцям, що постійно працюють з нормативно-правовими актами України, які стосуються обліку та аудиту, проводити робочі нотатки виявлених ними суперечностей та висловлювати свої висновки і пропозиції у фахових бухгалтерських виданнях.

Наук. керівн. Писарчук О. В.

Література: 1. Гуцаленко Л. В. Адаптивна система обліку і контролю результатів діяльності сільськогосподарських підприємств: монографія /Л. В. Гуцаленко. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 372 с. 2. Жук В. М. Наукове забезпечення обліку в системі управління аграрним сектором економіки: теорія і практика : наукова доповідь / В. М. Жук. – К. : Інститут аграрної економіки, 2008. – 90 с. 3. Кірейцев Г. Г. Регулювання розвитку бухгалтерського обліку в сільському господарстві України : наукова доповідь на Міжнар. наук-практ. конф. Подільського держ. аграрно-техніч. університету 24–25 вересня 2009 року / Г. Г. Кірейцев. – Кам'янець-Подільський, 2009. – 32 с. 4. Пантелеев В. П. Внутрішньогосподарський контроль: методологія та організація: монографія / Пантелеев В. П. ; Державна академія статистики, обліку та аудиту. – К. : ДП "Інформ-аналіт агентство", 2008. – 491 с. 5. Пархоменко В. Розвиток бухгалтерського обліку: Від реформування до адаптації та застосування / В. Пархоменко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 8–9. – С. 3–21. 6. Пилипів Н. І. Облік і контроль затрат на газотранспортних підприємствах : монографія / Н. І. Пилипів. – Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ, 2007. – 364 с. 7. Пушкар М. С. Теорія і практика формування облікової політики : монографія / М. С. Пушкар, М. Т. Щирба. – Тернопіль : Карт-бланш, 2009. – 260 с. 8. Сук Л. К. Організація бухгалтерського обліку : підручник / Л. К. Сук, Л. П. Сук. – К. : Каравела, 2009. – 624 с.